

MODERNİZMDEN POSTMODERNİZME KAMU YÖNETİMİ

The Public Administration from Modernism to Postmodernism

Demokaan DEMİREL*

ÖZET

Modernizm bir aydınlanma projesi olarak ortaya çıkmıştır. Doğa bilimleri ve sosyal bilimlerde nesnellığı savunur. Kalkınmış bir ekonomiye, idari rasyonaliteye, sosyal anlamda dünyanın farklılaşmasına önem verir. Kamu yönetiminde kuralları, bütünlüğü ve standardizasyonu dikkate alır. Hiyerarşik, süreç odaklı, merkeziyetçi bir idari yapı tasavvur eder. Genel anlamda postmodernizm modernizmle bir hesaplaşmadır. Postmodernizm, modernizmin akıl, kimlik nesnellik, mega anlatılar temel kavramlarını sorgular. Bireyci toplumsal düzenlemelere olanak tanır. Postmodernistlere göre, bireysel farklılıklar bir bütün oluşturur ve toplumsal gerçekliklerin tek bir açıklaması yoktur. Postmodernizm kamu yönetiminde bürokrasi ve kırtasiyeciliği azaltmayı amaçlar. Yerinden yönetim, esneklik, geçici örgütlenmeler, beşeri sermayeye değer verme, enformasyon teknolojilerinden yararlanma, katılım postmodern kamu yönetiminin ana özellikleridir. Bu çalışma, modernizmi ve postmodernizmi yönetsel bakımdan tahlil etmeyi amaçlamaktadır. Çalışmada modern ve post modern dönemdeki kamu yönetimi anlayışı karşılaştırılmalı bir biçimde incelenmektedir.

Anahtar Kelimeler: Modernizm, Postmodernizm, Rasyonalite, Esneklik, Kamu Yönetimi.

ABSTRACT

Modernism has emerged as an enlightenment project. It argues that the objectivity of the natural sciences and social sciences. It gives great importance to a developed economy, administrative rationalization and the differentiation of the world in a social sense. It takes into bureaucratic rules, the integrity and standardization within the public administration. It thinks that a hierarchical, process-oriented, centralized administrative structure. Generally, postmodernism is a reckoning with modernism. Postmodernism is a thinking way which questions the main concepts of modernism. It allows to some social arrangements focuses on individual preferences. According to the postmodernists, individual differences create a whole and there is no single explanation for the social realities. Postmodernism aims to reduce bureaucracy and red tape in the public administration. The main features of the postmodern public administration are decentralization, flexibility, participation, ad hoc organizations, importance of human capital, taking advantage of information technology. This study tries to analyse modernism and postmodernism concepts in a sociological respect. In this study, the modern and postmodern public administrations are examined in a comparative perspective.

Key Words: Modernism, Postmodernism, Rationalization, Flexibility, Public Administration.

1. GİRİŞ

Küreselleşme süreciyle birlikte dünya genelinde sanattan edebiyata, edebiyattan müzik ve mimariye, tiyatroya kadar pek çok alanda kendini gösteren değişim süreci kamu yönetimini de etkilemiştir. Yerel unsurlara olan vurgu artmış, geleneksel yönetim tarzlarının yerini daha katılımcı, çok parçalı yeni yönetsel modeller almıştır. Kamusal alanla özel alan arasındaki sınırlar esnekleşmiştir. Modernizmin kendine has özellikleriyle yarattığı uzmanlaşma ve rasyonaliteye dayalı geleneksel kamu yönetiminin bugünkü postmodern dünyada ne şekilde konumlandırılacağı önemli bir sorundur.

Modernizmin kamu yönetiminde bütünselliği ve standardizasyonu ön plâna almaktadır. Öte yandan postmodernizm farklı kimlik taleplerini göz önünde tutarak ve yerel farklılıkları canlandırarak çoğulculuğu savunmaktadır. Postmodern kamu yönetimi de postbürokratik bir konumda hiyerarşik ve merkeziyetçi yapılar yerine desantralize edilmiş esnek, sanal ve yatay örgütlenme modellerini esas almaktadır. Çalışmada ilk olarak modernizm akımının temel nitelikleri

* Yrd. Doç. Dr., Niğde Üniversitesi İİBF Kamu Yönetimi Bölümü NİĞDE (demokaand@gmail.com)

verilmiştir. Daha sonra postmodernizmin bir düşünce tarzı olarak savunduğu ilkeler açıklanmıştır. Çalışma modern ve postmodern dönemdeki kamu yönetiminin özelliklerini karşılaştırma amacındadır.

2. MODERNİZM

Modern kelimesi Latince “modernus” şekliyle ilk defa 5. yüzyılda Hıristiyan dünyasını Romalı ve Pagan geçmişinden ayırmak için kullanılmıştır (Kızılcelik, 1994: 87). Modernizm, yeni bir dünya görüşüyle kültürel bir gelişmeyi ve yeni bir yaşam tarzını belirten, olguculuk (pozitivizm), akılcılık, insanın özerkliği ve bilginin evrenselliği ilkelerini benimseyen bir akım olmakla birlikte aynı zamanda Ortaçağ’ın düşünüş tarzı ve yaşam kalıplarına bir tepkinin ürünüdür (Yıldırım, 2010: 703).

Modernliğin kendine özgü bir tarihi olduğunu vurgulayan Berman onu üç evreye ayırmaktadır. (Berman, 1992: 44): Kabaca 16. yüzyılın başlarından 18. yüzyılın başına dek uzanan ilk evrede insanlar modern hayatı algılamaya yeni başlamışlardır. İkinci evre, 1789’ların büyük devrimci dalgasıyla başlar, Fransız Devrimi ve onun etkileriyle büyük, modern bir kamu bir anda dramatik bir biçimde doğurur. Bu kamu devrimci bir çağda kişisel, toplumsal ve siyasal bir yaşamın her boyutunda alt üst oluşlar ve patlamalar doğuran bir çağda yaşıyor olma duygusunu paylaşmaktadır. Üçüncü evreyi oluşturan 20. yüzyılda modernleşme süreci neredeyse tüm dünyayı kaplayacak kadar yayılmış ve gelişmekte olan modern dünya kültürü sanatta ve düşünce alanında göz alıcı başarılar sağlamıştır.

Jeanniere (1990: 79-80) modernizmi endüstriyel teknik yapının tek biçimleştirici bir sıra düzeni dayatması, ekonomiler, devletler ve bireyler arasında çözülemez karşılıklı bağımlılıkların oluşması olarak görmektedir. Ona göre; moderniteye geçiş bilimsel, siyasal, kültürel, teknik ve endüstriyel devrimlerle karakterize edilmektedir. Bilimsel devrim Newton’la başlar. Siyasal devrim ise modern demokrasinin önce İngiltere ve Amerika’da ve ardından da Fransa’da belirmesiyle damgalanır. Buradaki yenilik demokrasinin devletin tek rasyonel biçimi haline gelişidir. Kültürel devrim yeni fiziksel dünya görüşünün içine çok güçlü bir şekilde kök salan bir düşünce hareketidir. Burada söz konusu olan düşüncenin laikleşmesi, yaşamın her alanındaki ölçütlerin rasyonelleşmesidir. Artık din toplumun temelinde yer almaz. Endüstriyel devrim ise emeğin soyutlanmasıyla karakterize edilir. Bu devrimler esnek bir tarzda birbirleriyle bağlantılıdır.

Modernizm aydınlanma düşünürlerinin nesnel bilimi evrensel ahlâkla, hukuku ve kendi ayakları üzerinde duran sanatı kendi iç mantıkları temelinde geliştirme hususunda gösterdikleri olağanüstü bir düşünsel çabadan ibarettir (Harvey, 2003: 25). Modern kapitalist endüstriyel devletin gelişimine paralel olarak din, felsefe, hukuk, tarih, ekonomi ve siyasetin eleştirisiyle başlamıştır. Geleneksel düzenin zıddı bir ilerlemenin, ekonomik ve idari rasyonelizasyonun vuku bulduğu bir durumu ifade etmektedir (Sarıbay, 2001: 4-5).

Modernliğin temel parametreleri genel olarak kapitalizm, endüstriyalizm, kentlilik, demokrasi, ussallık, bürokrasi, uzmanlaşma, farklılaşma, bilimsel bilgi, teknoloji ve ulus devlettir. Bilim, bilgi, değerler ve inançlar, ortak insani değerler, kesin doğrular ve evrensel gerçeklikler modernizmi tasvir eder (Harvey, 2003: 25).

Modernleşme sürecinin özellikleri şöyle sıralanmaktadır (Oktay, 2003: 237-242):

- 1- Modernleşmeyle birlikte artık hiçbir şey eskisi gibi değildir. Modernleşme karmaşık bir süreç olduğundan tek bir değışkene indirgenemez.
- 2- Modernleşme, karşılıklı bağımlılık ilişkileri içinde sistemli ve belirli bir düzenlilik yaratmaktadır. Bu bakımdan rasyonel ve pozitivisttir.
- 3- Modernleşme; küresel, yavaş işleyen, aşamalı, türdeşleştirici (homojenleştirici), geriye dönüşsüz, ilerici ve çatışmalı bir süreçtir.

Modernleşme bir akım olarak çeşitli eleştirilere de maruz kalmıştır. Buna göre; modernleşme teorisinin az gelişmiş diye nitelendirilen ülkelerdeki toplumsal yapıyı ve kendine özgü üretim

biçimlerini görmezlikten gelerek baskıcı, kendi toplumuna yabancı ve yönetici sınıflarca benimsenen düşünce tarzlarını, ihtiyaçları, değerleri dayatmaya çalıştığı ileri sürülmektedir (Ateş, 2004: 77). Modernleşmeyle birlikte toplumsallaşmanın oluşturduğu değerlerin örgütlenme süreci geri dönüşü olmayan bir süreci ifade etmektedir ve Weber buna “demir kafes” adını vermektedir. Rasyonel karar verme açısından türetilmiş bu tür bir toplumsallaşma bireyin rasyonel olmayan doğasını, arzularını, sevgilerini, tutkularını baskı altına almaktadır. Modern toplum bir kafes olmakla da kalmamakta, içindeki insanları kişisel kimliklerini görmezlikten gelerek o kafesin parmaklıklarınca biçimlendirmektedir (Demirhan, 2004: 62). Görüldüğü üzere modernizme yöneltilen eleştiriler modernizmin evrenselliği savunma adına her tür tikelliği bastırmasından kaynaklanmaktadır.

3. POSTMODERNİZM

Postmodernizm terimi ilk defa Arnold Toynbee tarafından 1939’da yayınlanan “A Study of History” adlı eserinde kullanılmıştır. Toynbee’e göre, modern dönem 15. yüzyıldan 19. yüzyıla kadar süregelmiş ve I. Dünya Savaşı ile sona ermiştir. Bundan sonraki dönem ise postmodern bir çağ olarak tanımlanmaktadır. Postmodern çağın en belirgin özelliği büyük savaşlar, devrimler ve karmaşadır. Bu karmaşa aynı zamanda bir kültürel çöküşü de ifade etmektedir (Toynbee, 1978: 5). Terimin önce mimariyi, sonra dans, tiyatro, resim, film ve müziği kapsayarak daha yaygın bir gerçeklik kazanması 1970’lerin ilk yıllarında gerçekleşmiştir (Huysen, 1994: 113). Herhangi bir tanıma indirgenemeyecek bir karmaşıklığa, düzensizliğe sahipse de postmodernizm öncelikle modernlikle bir hesaplaşma demektir. Bu yönüyle kuşkusuz içinde modernizm karşıtlığını ya da modernizmin öncesini de barındırmaktadır (Zekâ, 1994: 10).

Postmodernistlere göre modern toplumlar rasyonaliteyi kutsallaştırarak aklın esnekliğini yitirmesine neden olmuşlardır. Dolayısıyla insan binlerce yıllık tarihini modernliğin rasyonellik ilkesine feda etmemeli, geleneklerine geri dönerek çeşitli rasyoneliter yakalayabilmelidir. Postmodernizm kültürel söylemin yeniden tanımlanmasında heterojenliği ve farklılığı özgürleştirici güçler olarak ortaya çıkarır. Parçalanma, belirlenemezlik ve bütün evrensel ya da bütüncül söylemlere karşı derin bir güvensizlik postmodernist düşüncenin temel özellikleridir. (Harvey, 2003: 25). Postmodernizmin tarihsel temelleri insanı her şeyin merkezi olarak gören şüphecilik, görecelik ve nihilizmi (hiççilik) savunan Antik Yunan sofistlerine kadar götürülmektedir. Postmodernistlerin sofistlerden sonra gerek fikri, gerekse kültürel anlamda etkilendikleri akım ise modernitenin kendi içinde bir meşruiyet krizi yaşadığını iddia eden Nietzsche, Heidegger, Spengler, Danilevski gibi düşünürlerle Frankfurt Okulu ve takipçilerinin tezleridir (Alogan, 1995: 22). Buna göre; genel geçerlilik iddiası taşıyan önermelerin reddedilmesi esastır. Gerçekler karmaşıktır ve birbiriyle uyumlu değildir. Mutlak değerler anlayışı yerine yoruma açık seçeneklerle karşı karşıya gelmekten kaçınmamak gereklidir. Tek bir doğru ve her nedenin bir sonucu ortaya koyduğunu ifade eden türden tek yönlü bir nedensellik yoktur (Özlem, 1998: 53).

Postmodernizm, modernizmin aksine, düzenliliği, mantık ve simetriyi yadsır, çelişki ve karışıklıktan hoşlanır. Batı medeniyetinin ve modernizmin ürünü olan deneyim birikimi, sanayileşme, kentleşme, ileri teknoloji, kariyer, bireysel sorumluluk, bürokrasi, liberal demokrasi, hoşgörü, hümanizm, eşitçilik, yansız işlem ve süreçler, gayri şahsılık gibi değer ve kurallara karşı çıkar. İlerleme düşüncesini reddederek bugünün geçmişten, modernin modern öncesinden üstün olduğu düşüncesini kabul etmez. Postmodernizmin bir başka özelliği de eklektik ve yorumsamacı oluşudur. Tek doğru anlayışının yadsınması birden çok doğruyu gündeme getirmiş her şey gider (Anything Goes) sloganıyla hareket edilerek eklektik bir tarz benimsenmiştir. Postmodernistlere göre; dünya bir metin insan ise bir yorumcudur. Dünya nesnelere değil, nesnelere yüklenen anlamlardan ibarettir (Murphy, 2000: 7-83; Zekâ, 1994: 16; Jameson, 1994: 100; Gellner, 1994: 58).

Postmodernizmin önde gelen düşünürlerden Jean-François Lyotard’a göre üst anlatıların (mega teorilerin) miadı dolmuştur. Üst anlatılar bütün insanlık durumuna ilişkin olan, tekil toplumların ve aktörlerin niyetlerinden bağımsızca onları da içine alan tarihin gidişatını açıklayan önermeleri

içeren düşüncelerdir. Postmodernizm, modernizmin kabul ettiği bu mega teorilere karşı sürekli bir güvensizlik içinde bilgilerimizin gerçeğe birebir karşılık gelmediğini, gerçeğin hep yeniden üretildiğini iddia eder. Buna göre, Marx'ın büyük özgürleşme anlatısı, Freud'un psikanalizi, Darwin'in evrim teorisi, Aydınlanmanın getirdiği özgürlük, eşitlik ve adalet, rasyonalizm gibi idealler artık geçerliliğini yitirmiştir (Kellner, 1994: 237).

Postmodernizmin temsilcilerinden Baudrillard'a göre modern endüstri toplumunun anahtarı üretimken, post modern toplumdan toplumda gerçeği önceleyen modeller olarak taklitler toplumsal düzene egemen olmaya, toplumu "hipergerçeklik" olarak oluşturmaya başlamıştır. Ona göre, suretler belli tarihsel aşamalarla toplumsal hayat üzerinde baskı kurmuşlardır. Toplumsal gerçeklik suretler tarafından inşa edilmektedir. Postmodernite ise ne iyimser, ne de kötümserdir, sadece yıkıntılardan arta kalanlarla oynanan bir oyundur (Kellner, 1994: 234-236). Bir diğer postmodernist düşünür Derrida yapıbozum tekniğini kullanarak dili yeniden ele alır. Ona göre, bir kelimenin anlamı karşıtlık içinde başka bir anlama gönderme yapmaksızın doğmaz ve dilin tarihi sınırları içinde ana anlamın sınırları sürekli yer değiştirir (Çağlar, 2008: 375). Yapı bozumu, yapısallığın sistem kurucu yönünü hedef almış ve tüm fenomenlerin sistemlerin işleyişlerine indirgenliği fikrine çevremiz üzerinde tam bir kontrole sahip olabileceğimiz imasına karşı çıkmıştır. Burada asıl anlatılmak istenen dilin ve genel olarak sistemlerin istikrarsızlığıdır (Sim, 2006: 5).

Modernizm gibi postmodernizm de birtakım eleştirilere maruz kalmıştır. Harvey'e göre (2005: 55-59); postmodernizm farklılıkları üretken bir biçimde nasıl uzlaştırabileceğimizi belirtmediği gibi, her birimizin karşımızdakinin dilini yapıbozum tekniğiyle parçalara böldükten sonra nasıl birbirimizle iletişim kurabileceğimiz konusunda hiçbir ipucu vermemiştir. Giddens ise postmodern bir dönemde değil, modernliğin sonuçlarının radikalleşip evrenselleştiği bir dönemde yaşandığını ileri sürmektedir. Bu nedenle modernliğin temel parametreleri olan kapitalizm, endüstriyalizm ve ulus devlet belirleyici önemlerini hala sürdürmektedir (Kızılcılık, 1994: 88). Habermas, moderniteyi tamamlanmamış bir proje olarak nitelendirmektedir. Habermas'ın eleştirisini yoğunlaştırdığı konular postmodernistlerin argümantasyona rağbet etmemeleri, öznelciliği savunmaları, bilim, din, felsefe, sanat ayrımlarını hiçe saymaları, mantığın ve sözün hiyerarşik üstünlüğünü yıkarak, retoriği ve yazıyı öne çıkarmalarıdır. Modernliğin bittiğini iddia etmek ise modernleşmeyle bağımsız bir kimlik kazanan sosyolojinin de bittiği anlamına geldiği için mantıksız bulunmaktadır (Kızılcılık, 1994: 93-94).

Bunlara ilaveten postmodernistler modern ve post modern arasındaki kırılma ya da kopuşta neyin söz konusu olduğunu yeterince teorik hale getirememişler, modernizmden tamamen bağımsız bir kuram oluşturamamışlardır. İleri sürdükleri fikirler modernitenin kendi içsel değerlerine yöneltilen eleştirilerden öteye gitmemiştir (Kızılcılık, 1994: 94-95).

Aşağıdaki tablo modernizm ve postmodernizmin niteliklerini özet halinde vermektedir:

Tablo 1. Modernizm ve Postmodernizmin Karşılaştırılması

MODERNİZM		POSTMODERNİZM
SOYUT GERÇEKLİĞİ ARAMA		EVRENSEL GERÇEKLİĞİ RED
Zaman Aralığı	1750'ler → 1890-1945	II. Dünya Savaşı Sonrası (1968'den sonra)
Genel Retorik	Tutarlı, Üniter Bir Dünya Akımı, Düzen, Hiyerarşi	Eklektisizm, gelecek belirsiz, geçmişse metindir.
Teknoloji	Kişisel Bilgisayarlar	Ağa dayalı Windows/İnternet Sistemi
Sembolizm	Çekiç ve Orak= "Dünya Komünizmi, Kötü İmparatorluk"	Anlamdan çıkarılan semboller
Mimari	Biçim işlevi izler	Çoklu, tarihsel reformlar
İktisat	Fordizm, Kitle üretimi	Postfordizm: Global yerellik
Bilim	Gözlem, Bilimsel rasyonalizm	Kuantum fiziği
Siyaset	Büyük, merkezileşmiş siyasi parti nizamı	Mikro siyaset, imajların rekabeti, Geç Kapitalizm
Sanat	İzlenimcilik, Kübizm	Pastiş, Montaj
Edebiyat	Roman	TV, popüler kültür
Tiyatro ve Müzik	John Ford-Modern zamanlar Beethoven, Mozart	Evrensel müzik, X Dosyaları, Ucuz Roman-Şen Koşucu
Kültür	Üst kültür-Alt kültür ayrımı	Popüler kültür

Kaynak: www.geneseo.edu, 2.07.2009.

Tablodan da görüleceği üzere modernizm postmodernizme göre daha uzun bir zaman dilimini kapsamaktadır. Modernizm hiyerarşik bir düzen içinde tutarlılık ilkesi gözetilerek toplumsal istikrarın korunabileceğini düşünmektedir. Ekonomik açıdan kitle üretimine ve kol gücüne dayalı bir bilimsel rasyonalizm mantığından hareket etmektedir. Siyasal açıdan büyük ve merkezileşmiş bir siyasi parti nizamı içinde örgütlenmenin gerekliliğini savunmaktadır. Postmodernizm ise birtakım eklektik ve birbiriyle çelişkili düşünceler topluluğundan oluşan bir akım olarak 1968 sonrasında meydana çıkmıştır. Ekonomik açıdan esnek ve müşteri taleplerine duyarlı postfordist üretim seçeneğini benimsemiştir. Postmodernizm modernizmin esas aldığı hiyerarşi, düzen, istikrar gibi kavramları reddetmiştir. Daha çok popüler kültür kavramı üzerinde durmuştur. Sivil toplumun güçlendirilmesi, yerel unsurlara daha fazla önem verilmesi, farklı kimlik taleplerinin karşılanması ve gerektiğinde sivil itaatsizliğin geniş toplumsal kesimlerde benimsenmesini savunmuştur.

4. MODERN ve POSTMODERN DÖNEMDE KAMU YÖNETİMİ

Woodrow Wilson'un 1887 yılında yazdığı "Yönetimin İncelenmesi" adlı makalesiyle birlikte modern kamu yönetimi paradigmasının bir ayağı siyaset ile diğer ayağı siyasetçilerin emri altında onların yönlendirmesiyle yürüyen teknik bir devlet işlevi olarak tamamlanabilecek bir örgüt kuramı üzerine oturtulmuştur (Şaylan, 2012: 614). Bu örgüt kuramı Weber tarafından ideal tip bürokrasi olarak adlandırılmıştır. Bu model, ayrıntılı kurallara ve biçimselliğe dayalı, gayri şahsiliği, katı hiyerarşiyi, kariyeri esas alan ve merkezîyetçi nitelikler taşımaktadır. Modelin içeriğinde devletin kamusal mal ve hizmetlerin üretimi ile sunumunda kendi örgütleri vasıtasıyla doğrudan görev alması, siyaset-idare ayrımına gidilmesi görüşü hâkimdir (Eryılmaz, 2013: 44-47).

Bürokrasi yaklaşımı kişisel yargıların kişisel yargıların hataya yol açacağını varsaymaktadır ve bu yüzden davranışları standartlaştırmaya çalışmaktadır. Buna göre, kurallar arttıkça rasyonalizasyon da artacaktır. Buradaki rasyonelleşme toplumların idari, kültürel ve ekonomik alanlarda bilimsel ve teknik ilerlemenin oluşturduğu ölçütlere hareket etmesidir ve biçimsel akıl esas almaktadır (Lefort, 1986: 220; Demirhan, 2004: 60). Bu tip bir yapıda kapıda kamu yönetiminin amacı; bürokratları sorgulanamaz bir gerçekliğe adapte etmektir. Teorik ve kavramsal ilgilere kaçınılırken dikkat daha çok teknik sorunlara çekilmektedir. Sistem içinde çalışma belirli toplumsal durumları veya politikaları uygun görmeyenlere verilen olağan tavsiyedir. İma edilen şey, herhangi bir radikal değişimin asla ciddiye alınmayacağıdır (Murphy, 2000: 222-223). Çalışanların kendi başlarına davranmalarından ziyade kamu yöneticilerinin yapılacak işin doğru yapılış şeklini belirlemelerini ve yazılı şekilde çalışanlara iletmeleri kararlaştırmıştır. Böylelikle kurumsal düzeyde rol kültürüne ağırlık verilmiştir (Grint, 1998: 158).

Modernitenin üretim biçimden üretilen mamullere, yönetim biçimlerinden tüketim modellerine, yaşam tarzlarına kadar her şeyi tek tip haline getirmesi fordizm adı verilen kitle üretimine ve tüketimine dayalı seri üretim tarzını gündeme getirmiştir (Bıçkı, 2001: 2). Bu tip geleneksel bir yönetim anlayışı mekanistik ve analitik özellikler taşımaktadır.

Modernizmin ideal bürokratik tipi devlet mekanizmasının asli fonksiyonlarının yanı sıra pek çok toplumsal fonksiyonu da üstlenerek giderek genişlemesi, toplumsal yapıda bir bağımlılık kültürü oluşturması nedeniyle eleştirilmeye başlanmıştır. Kamu kesimindeki memnuniyetsizliğin ve postmodern anlamda yeni bir kamu yönetimi paradigması arayışının temel nedenleri şunlardır (Jann, 1998: 7):

- 1- Kamu sektörünün üstlendiği görevlerin finansmanında artan zorluklar,
- 2- Geleneksel görevleri tamamlamada ve kaynakları görülecek hizmetlerin önemine göre sıralamadaki başarısızlık,
- 3- Vergi ve harç oranlarının sürekli artması,
- 4- Sayıları giderek artan özerk birimlerde sosyal devlet ilkesi doğrultusunda yardım alanların bu yardımlara artan bağımlılıkları,
- 5- Daha fazla ferdiyetçi vatandaşların farklı ihtiyaçlarına yeterli ölçüde hassasiyet gösterilememesi,
- 6- Kamu yönetiminde hizmet alanları yeterince memnun etmeyen destekleyici hizmetler,
- 7- Kamu yönetiminin ve bağlı birimlerinin hatalı politik sevk ve idaresi,
- 8- Harcamalar ve bunlar karşılığında yapılan hizmetlerde şeffaflığın yetersizliği.

Postmodernistler her şeyden önce bürokratik organizasyon ve onun rasyonel süreçlerine eleştirel bir biçimde yaklaşmaktadır. Kamu yönetimi hakkındaki postmodern yazının üyelerinin tamamı postmodernistlerden oluşmayan, Savannah'da 1996'da toplanan PAT-NET** üyelerince 1980'lerin sonunda ABD'de ortaya çıktığı görülmektedir. Postmodern kamu yönetiminin odak noktası bürokratik sistem mantığını vatandaşa yönelik demokratik sonuçlara yöneltmektir (Fox ve Miller, 1995a: 45).

Postmodernistler tek başlarına teknik değişmelerin bürokrasinin sakat yapısını düzeltemeyeceğini savunurlar. Kurumların kişileri birleştiren bir diyaloga göre tesis edilmeleri ve bu kurumlara insani bir temel sağlanması gerektiğini öne sürerler. Buna göre; postmodern kurumlar insan-makine ilişkisine dayanan modern yapının yine modern olan makine-makine ilişkisine dönüşmesini değil, insan-insan ilişkisine dönüşmesini sağlamalıdır (Murphy, 2000: 134; Gephart, 1996: 40). Postmodernistlere göre; toplumun bürokratik yorumu onun insani çekirdeğini gizlemekte, bürokrasiyle arzular, belirli akıl ve eylem kategorileri tasfiye edilmektedir. Bürokratik olmayan organik organizasyonlar yalnızca yönetim işlerine değil; beşeri açıdan toplumsal hususlara karşı da duyarlı olduklarından insani istekleri bastırmak yerine yansıtmaktadır (Murphy, 2000: 112). Bu doğrultuda postmodern kamu yönetimi merkezîyetçilikten merkezden uzaklaşmaya, bürokratik hiyerarşinin etkin olmamasından dolayı bütünsellikten parçalanmaya, orantılılıktan orantısızlığa yönelmeye, belirsizlikten çok farklılıklara, hiper çoğulculuğun evrenselleşmesine, tek bir analiz şekli yerine parçalı ve farklı anlatımlara doğru bir gidişatı simgelemektedir (Fox ve Miller, 1995b: 58). Bu tür bir yapıda bürokrasi yerine görev örgütlenmeleri veya geçici örgütlenmeler yeğlenmektedir (Ergun, 2012: 658).

Postmodern kamu yönetimi, modernizmin hiyerarşik anlamda tepeden aşağı kademelere doğru işleyen kontrol sistemini (dikey yönetim), teknokrasiye dayalı uzman bilgi paylaşımının merkezi bir biçimde gelişmesi ilkelerini reddederek (Jun, 2006: 44), bunların yerine “kontROLSÜZ DÜZEN MÜMKÜNDÜR” ilkesini ikame etmektedir. Dışsal kontrolün yanı sıra yöneticilerin kurum içerisindeki farklı alt kültürlerin birbirleriyle uyum içerisinde varlıklarını sürdürmelerine ortam hazırlamaları, bürokratların kurumsal amaçlar doğrultusunda harekete geçirilmeleri için içsel kontrolü de

** Public Administration Theory Network (Kamu Yönetimi Teori Ağı)

savunmaktadır (Şişman, 1996: 460). Postmodern kamu yönetimi yüksek seviyede esnekliği dikkate almakta, fonksiyonel ve birimler arası farklılaşmaya izin vermektedir. Âdem-i merkeziyetçi bir özellik sergileyerek esnek bir lider ve yönetici tipini savunmaktadır. İnsani isteklere hızlı ve etkili bir biçimde cevap vermek için kendi kendini yöneten çalışma ekipleri oluşturmuştur. Bu tip bir yapıda enformasyon yoğun bir biçimde yaşanarak bilgiye değer verilmektedir. Maddi sermayenin yerini bilgi ve insan sermayesi almaktadır. Katılımcı ve ortak sorumluluğu benimseyen bir yönetim yaklaşımı sergilemektedir (Saroğlu, 1998: 221). Modern kitle toplumlarını niteleyen hususlar homojenleşme, standartlaşma, ölçek ekonomileriyle ifade edilirken artık modernliği yeniden tanımlayan postfordizme geçilmektedir. Postfordizm, esnek, uzmanlaşmaya dayalı, müşteri ihtiyaç ve beklentilerini dikkate alan, örgütlü emeğin gücünün azaldığı farklılaşmış bir üretim biçimini beraberinde getirmektedir (Bıçkı, 2001: 2). Bu durum kamu yönetiminde değişimin dinamiklerini anlamaya çalışmak ve değişimi yönetip yönlendirebilmek zorunluluğunu arttırmıştır. Sürekli öğrenmeyi, farklı alternatifleri bir arada düşünebilecek kavramsal örgütsel esnekliğe sahip olmayı, kurum içi etkileşimi arttırabilmeyi, vatandaş tercihlerini anlayabilmeyi gerekli kılmıştır (Young ve Kiel, 1994: 1). Artık kamu yönetiminde benimsenen yeni post modern değerler, bireysel ve grupsal güçlendirilme, sorumluluk, yöneticilerle çalışanlar arasında farkların azaltılması, uyum, işbirliği, takım çalışması, güven, dürüstlük gibi etik değerlere riayet edilmesi şeklinde sıralanmaktadır (Trevino ve Nelson, 1995: 35-36).

Aşağıdaki tabloda modern ve postmodern dönemdeki kamu yönetimi yapısının özellikleri belirtilmektedir:

Tablo 2. Modern ve Postmodern Dönemde Kamu Yönetimi

Kamu Yönetimi	Geleneksel Yönetim	Yenilikçi Yönetim
Yapılar	Katı Bürokratik Yapı Hiyerarşi Güçlü Merkeziyetçilik	Dar Merkez Geniş-Yatay Çevre Yerelleşme
Sistemler	Merkezi Kontrol Ayrıntılı Denetim	Performans Hedefleri Fiyatlandırma Merkezleri ve İç Pazarlar-Performans Denetimi
Kadrolama	Sabit-Sürekli Geniş Personel Kadrosu Merkezileşmiş Pazarlık	Az Sayıda Uzman Personel Esneklik, Geniş Çevre, Yerelleşmiş Pazarlık
Yönetim Kültürü	Otoriter ve Merkezi Yasal ve Finansal Güvenilirlik Profesyonellik Hizmet Dağılımında Nicelik	Esnek Yönetim/Katılımcı Fayda-Maliyet Analizi Müşteri/Hemşeri Talepleri Hizmet Dağılımında Nitelik

Kaynak: Karaman, 1997: 46

Tablodaki geleneksel yönetim yapısı modern dönemin bürokratik özelliklerini yansıtmaktadır. Bu dönem hizmetlerde niceliği dikkate alan otoriter ve merkezi, denetime aşırı önem veren, hiyerarşik, geniş bir personel yapısına sahip bir kamu yönetimi yapısını ortaya çıkarmıştır. Postmodern dönemde ortaya çıkan yeni yönetim yapısında uzmanlaşma ve alınacak kararlara katılım önem kazanmıştır. Merkezi idareye oranla yerel yönetimlere daha fazla yetki ve kaynak aktarılmıştır. Hizmetlerin niteliğini artırma çabalarıyla birlikte hizmet sunumunun kalitesini ölçmeye yönelik performans hedefleri ortaya konarak vatandaş tercihleri dikkate alınmaya başlanmıştır. Hizmet sunumunda ekonomikliği ve etkinliği sağlamak amacıyla alternatif sunum mekanizmalarının kullanılması yoluna gidilmiştir.

SONUÇ

Her bir dönem kendi içinde taşıdığı özelliklere göre kültür sanat ve mimarinin yanı sıra toplum ve devlet yapısını da biçimlendirmektedir. Modernizm, aydınlanma Rönesans ve hümanizm akımlarından hareketle ussal bir dünya düzenini esas almış, aklın doğaya hâkim olabileceğini ve onu istediği biçimde yönlendireceğini savunmuştur. Modernizmle birlikte rasyonellik, evrensellik ve fonksiyonel belirliliğin hâkim olduğu ilişki türleri yaygınlaşmıştır. Etkin ve gelişmiş, faaliyet

alanı bakımından genişlemiş, meşru güç tekeli hiçbir kişi veya kurumla paylaşmayan bu devlet mekanizmasının en mükemmel aygıtı olarak da bürokratik bir yapılanma ortaya çıkmıştır. Merkezden yönetim, hiyerarşiye ve kurallara sıkı sıkıya bağlılık, bilimsellik, nesnellik, dikey örgütlenme modern bürokratik örgütlerin özellikleri arasındadır.

Modernizmin bir süre sonra ekonomik, toplumsal ve kültürel ihtiyaçlara yeterince cevap verememesi nedeniyle amacı modernizme yeni kavramlar kazandırarak onu eleştirilerle genişletmek olan postmodernizm akımı doğmuştur. Postmodernizm çok kültürlülüğü, çoğulculuk içinde birliği savunan olanı ideolojik destekle modelleştiren eklektik bir bakış açısı sunmaktadır. Postmodernizm modern teoriyi akla dayalı evrenselleştirici ve totalleştirici iddialarından dolayı eleştirmektedir. Kültürel söylemde heterojenlik ve farklılığı özgürleştirici güçler olarak ön plana çıkarır. Teknolojinin yarattığı imajlar ve teknokratların kontrolü altında beşeri sermayenin önem kazandığı, bilgisayar, enformasyon, bilimsel bilgi, ileri teknoloji ve benzeri öğelerle şekillenen bir toplum tasavvur eder. Postmodern söylem modern yönetim düşüncesini ve bürokratik yönetim modelini reddeder. Kamu yönetiminde şeffaflık, güven, katılım, yatay örgütlenme, yerinden yönetim, sonuç odaklılık ilkelerini savunur. Vatandaşların yönetimde aktif bir biçimde rol almasını temenni eder. Bireysel farklılıkların ve kimlik tanımlamalarının göz önünde tutulması gerektiğini belirtir. Modern yönetimin yönetim ilkelerinin evrenselliği, yönetim sürecinin nesnelliği ve yoğun kurallara dayalı süreçlerin belirginliği düşüncesine sürekli değişen bir dünyaya ayak uydurmak için esnekliğin esas alınması gerektiğini belirterek karşı çıkar. Sonuçta postmodernizmin, modernizmin içsel sorunlarını çözümü arayışı içinde olduğu gözlemlenerek sosyo-kültürel ve yönetsel alanı biçimlendirdiği görülmektedir.

KAYNAKÇA

- ALOGAN, Yavuz; Postmodernist Burjuva Liberalizmi, Sarmal Yayınları, İstanbul, 1995.
- ATEŞ, Hamza; “Modernlik ile Postmodernlik Arasında Kamu Yönetimi”, Edt: Güngör Erdumlu, Modernlik ve Modernleşme Sürecinde Türkiye, Babil Yayıncılık, Ankara, 2004, ss.61-110.
- BIÇKI, Doğan; “Modernizm ve Postmodernizm”, İş-Güç: Endüstri ve İnsan Kaynakları Dergisi, Cilt:3, Sayı:1, <http://www.isguc.org/arc-view>, 2001.
- BERMAN, Marshall; “Modernlik: Dün, Bugün ve Yarın”, Çev: Ümit Altuğ, Birikim, Sayı: 34, 1992, ss.54-56.
- ÇAĞLAR, Nedret; “Postmodern Anlayışta Siyaset ve Kimlik”, Süleyman Demirel Üniversitesi İİBF Dergisi, C.13, S.3, 2008, ss.369-386.
- DEMİRHAN, Ahmet; Modernlik, İnsan Yayınları, İstanbul, 2004.
- ERGUN, Turgay; “Postmodernizm ve Kamu Yönetimi”, Edt: Burhan Aykaç, Şenol Durgun, Hüseyin Yayman, Türkiye’de Kamu Yönetimi, İkinci Baskı, Yargı Yayınevi, Ankara, 2012, ss.645-659.
- ERYILMAZ, Bilâl; Kamu Yönetimi, Genişletilmiş ve Güncelleştirilmiş 5. Baskı, Umuttepe Yayınları, Kocaeli, 2013.
- FOX, Charles and Hugh Miller; Postmodern Public Administration: Toward Discourse, London, Sage Publications, 1995a.
- FOX, Charles and Hugh Miller; “Postmodern Public Administration: A Short Treatise on Self-Referential Epiphenomena”, Administrative Theory and Praxis, Vol:15 (2), 1995b, ss.52-70.
- GELLNER, Ernest; Postmodernizm, İslâm ve Us, Çev: Bülent Peker, Ümit Yayınları, İstanbul, 1994.
- GEPHART, Richard; “Management, Social Issues and the Postmodern Era”, (Eds. D. Boje, R. Gephart and T. Thatckenkery), Postmodern Management and Organization Theory, Thousand Oaks, London, Sage Publications, 1996, ss.21-44.
- GRINT, Keint; Çalışma Sosyolojisi, Çeviri Editörü: Veysel Bozkurt, Çevirenler: Burcu Çekmece, Sekla Gökten, Alfa Yayınları, İstanbul, 1998.

- HUYSSSEN, Andrecy; “Postmodernin Haritasını Yapmak”, Ed. Mehmet Küçük, *Modernite Versus Postmodernite*, Çev: Mehmet Küçük, Vadi Yayınları, Ankara, 1994, ss.107-130.
- HARVEY, David; *Postmodernliğin Durumu*, Çev: Sungur Savran Metis Yayınları, İstanbul, 2003.
- HARVEY, David; “Postmodernizme Bir Bakış”, *Birikim*, Sayı:49, 2005, ss.55-59.
- JAMESON, Frederic; *Postmodernizm ya da Geç Kapitalizmin Kültürel Mantığı*, Çev: Nuri Plümer, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 1994.
- JEANNIERE, Abel; “Modernizm-Postmodernizm: Modernite Nedir?”, Çev: N. T. Küçük, *Birikim*, Sayı:40, 1990, ss.79-83.
- JUN, Jong, S.; *The Social Construction of Public Administration: Interpretive and Critical Perspectives*, State University of New York, Albany, 2006.
- JANN, Werner; “Politik and Verwaltung im Funktionalen Staat”, in: Jann/König/Landfriend/Wondellman (Hrsg), *Verwaltung auf dem weg Geburtstag von Carl Böhrer*, Baden-Baden, 1998, ss.253-282.
- KARAMAN, Zerrin Toprak; “Türk Yerel Yönetimlerinin İşlevselliği ve 1997 Mahalli İdareler Reformu”, *Türk İdare Dergisi*, Sayı: 417, 1997, ss.45-60.
- KIZILÇELİK, Sezgin; “Postmodernizm: Modernlik Projesine Bir Başkaldırı”, *Türkiye Günlüğü*, Sayı:30, 1994, ss.86-96.
- KELLNER, Douglas; “Toplumsal Teori olarak Postmodernizm: Bazı Meydan Okumalar ve Sorunlar”, Edt: Mehmet Küçük, *Modernite Versus Postmodernite*, Çev: Mehmet Küçük, Vadi Yayınları, Ankara, 1994, ss.227-258.
- LEFORT, Claude; *The Political Forms of Modern Society*, Cambridge, 1986.
- MURPHY, W. John; *Postmodern Sosyal Analiz ve Postmodern Eleştiri*, Çev: Hüsamettin Arslan, İkinci Baskı, Paradigma Yayınları, İstanbul, 2000.
- Modernism and Postmodernism, Some Symptoms&Useful Distinctions, www.geneseo.edu/~bicket/panop/modpomo.htm, (2.07.2009).
- OKTAY, Cemil, *Siyaset Bilimi İncelemeleri*, Alfa Basım Yayım, İstanbul, 2003.
- SAROĞLU, Hakan; “Postmodernizmin Yönetim Bilimine Katkıları”, *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, İstanbul, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1998.
- SIM, Stuart; *Postmodern Düşüncenin Eleştirel Sözlüğü*, Çev: Mukadder Erkan, Ali Utku, Ebabel Yayınları, Ankara, 2006.
- SARIBAY, Ali Yaşar; *Postmodernite, Sivil Toplum ve İslâm*, Genişletilmiş 3. Basım, Alfa Yayınları, Ankara, 2001.
- ŞAYLAN, Gencay; “Kamu Yönetimi Disiplininde Bunalım ve Yeni Açılımlar Üzerine Düşünceler”, (Edt: Burhan Aykaç, Şenol Durgun, Hüseyin Yayman), *Türkiye’de Kamu Yönetimi*, İkinci Basım, Yargı Yayınevi, Ankara, 2012, ss.607-629.
- ŞİŞMAN, Mehmet, “Postmodernizm Tartışmaları ve Örgüt Kuramındaki Yansımaları”, *Eğitim Yönetimi*, Yıl:2, S.3, 1996, ss.451-464.
- ÖZLEM, Doğan; “Evrenselcilik Mitosu ve Sosyal Bilimler”, Ed. Deftir ve Toplum ve Bilim Dergileri Ortak Çalışma Grubu, *Sosyal Bilimleri Yeniden Düşünmek*, Metis Yayınları, İstanbul, 1998, ss.53-66.
- TOYNBEE, Arnold; *Tarih Bilinci*, Bateş Yayınları, İstanbul, 1978.
- TREVINO, Linda and Katherine Nelson; *Managing Business Ethic*, USA, Wiley Publications, 1995.
- YILDIRIM, Murat; “Modernizm, Postmodernizm ve Kamu Yönetimi”, *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, Cilt:7, Sayı:1, 2010, ss.703-719.

YOUNG, T. R. and Douglas L. Kiel, "Chaos and Management Science: Control, Prediction and Nonlinear Dynamics", www.critcrim.org/redfeather/chaos/manag.htm, 1994.

ZEKÂ, Necmi (Ed.), "Yolları Çatallanan Bahçe, Aynalı Gökdelenler, Dil Oyunları ve Robespierre", Postmodernizm, Kıyı Yayınları, İstanbul, 1994, ss.7-30.